

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KANITA DAYALI HEMŞİRELİK UYGULAMALARINA YÖNELİK BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Nursing Students' Knowledge, Attitude and Behaviors towards Evidence-Based Nursing Practices

Sevim ÇELİK¹ Sibel KÖSTEKLİ² Elif KARAHAN³

¹Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bartın

^{2,3}Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Zonguldak

Geliş Tarihi / Received: 15.09.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 31.03.2021

ÖZ

Araştırmanın amacı, öğrenci hemşirelerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemektir. Bu kesitsel tipte tanımlayıcı çalışma, bir fakültenin hemşirelik bölümünde 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim gören 722 öğrenci ile yapıldı. Veriler, anket formu ve Öğrencilerin Kanıta Dayalı Hemşirelik Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları Ölçeği ile toplandı. Veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin yanı sıra student t testi, tek yönlü ANOVA, Kruskal-Wallis testi ve Pearson Korelasyon testi ile değerlendirildi. Öğrencilerin ölçeğin bilgi alt boyutundan ortalama 22.14±4.78, tutum alt boyutundan ortalama 24.10±5.80, gelecekte kullanma alt boyutundan 37.49±7.56 ve uygulama alt boyutundan 16.69±5.86 puan aldıkları bulundu. Öğrencilerin yaşları ve öğrenim gördükleri sınıf ile ölçeğin bilgi, tutum ve gelecekte kullanma alt boyutları puan ortalamalarının istatistiksel anlamlı farklılık gösterdiği belirlendi (p<0.05). Üniversitede kanıta dayalı hemşirelik ile ilgili ders alan, üniversite dışında bu konuya yönelik eğitime katılan ve mesleki uygulamalarında kanıta dayalı hemşirelik bilgisine ihtiyaç duyduğunu ifade eden öğrencilerin ölçeğin uygulama alt boyutu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptandı (p<0.05). Araştırma öğrencilerin kanıta dayalı uygulama bilgi, tutum ve gelecekte kullanma puan ortalamalarının iyi düzeyde olduğunu, uygulama puan ortalamasının orta düzeyde olduğunu gösterdi. Öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinin bilgi, tutum, gelecekte kullanma ve uygulama puan ortalamalarında etkili olduğu saptandı.

Anahtar kelimeler: Öğrenci, Hemşire, Kanıta dayalı hemşirelik, Kanıta dayalı uygulama.

ABSTRACT

The purpose of the research is to determine the student nurses' knowledge, attitude and behaviors towards evidence-based nursing practices. This cross-sectional descriptive research was conducted with 722 students studying in the nursing department of a faculty in the spring semester of the 2017-2018 academic year. The data were collected through the questionnaire form and the Scale of Knowledge, Attitudes and Behaviors of Students on Evidence-Based Nursing. The data were evaluated using descriptive statistical methods as well as student t test, one-way ANOVA, Kruskal-Wallis test and Pearson Correlation test. It was found that students received an average score of 22.14±4.78 from the knowledge sub-dimension of the scale, 24.10±5.80 from the attitude sub-dimension, 37.49±7.56 from the future use sub-dimension, and 16.69±5.86 from the implementation sub-dimension. It was determined that the mean scores of the students' ages and the class levels they studied and the knowledge, attitude and future use sub-dimensions of the scale showed statistically significant differences (p<0.05). It was determined that the students who took evidence-based nursing courses at the university, attended the training on this subject outside the university and stated that they needed evidence-based nursing knowledge in their professional practice had higher mean scores in the implementation sub-dimension of the scale (p<0.05). The research showed that the students' evidence-based practice knowledge, attitude, and future use score averages were good level and the practice score average was moderate level. It was determined that the age and class levels of the students were effective in the mean scores of knowledge, attitude, implementation and use in the future.

Keywords: Evidence based nursing, Evidence based practice, Nurse student.

GİRİŞ

Kanıta dayalı uygulama, en iyi araştırma kanıtlarının klinik uzmanlık ve hasta değerleri ile bütünleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kanıta dayalı hemşirelik de kaliteli hemşirelik bakımı sunabilmek için hasta bakımına ilişkin kararlarda, bilimsel yöntemle elde edilen en iyi kanıtların, deneyimler ve hasta tercihleri ile birleştirilerek hemşirelik bakımında kullanma yaklaşımı olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle kanıta dayalı uygulama, günümüzde hemşirelik bakımının altın standardı haline gelmiştir (Brooke, Hvalic-Touzery, ve Skela-Savic, 2015; Brown, Kim, Stichler, ve Fields, 2010; Cruz vd., 2016; Kyriakoulis vd., 2016; Linton ve Prasun, 2013; Özer Küçük, Kapucu, Koç, ve Kahveci, 2017; Ulaş Karaahmetoğlu ve Kaçan, 2018).

Kanıta dayalı uygulama, hasta merkezli bakımda hemşirelerin karar verme sürecine önemli yarar sağlayan, klinik uygulamalarda değişkenliği ve sağlık harcamalarını azaltmaya yardımcı olan, hasta bakımında güvenliği ve kaliteyi artıran, olumlu sağlık sonuçlarına katkı sağlayan önemli bir araçtır (Andrea, Aune, ve Braend, 2016; Keib, Cailor, Kiersma, ve Chen, 2017; Rufaza-Martinez, Lopez-Iborra, Barranco, ve Ramos-Marcillo, 2016). Kanıta dayalı uygulama aynı zamanda, hastanın bakımını sağlarken hemşirelerin kişisel önyargılarından uzaklaşmasını sağlar (Brown vd., 2010). Profesyonel değerleri en önde tutan hemşirelik mesleğinde etik kural ve ilkeler doğrultusunda hemşireler hasta tedavi ve bakımlarını yürütmektedir. Bu etik ilkeler doğrultusunda hemşireler hasta bakımı sırasında önyargıdan uzak, kişisel çıkarları düşünmeyen, hiçbir ayırım gözetmeksizin her hastanın aynı kalitede bakım almasını sağladığı sürece başarılı sonuçlar elde edilmektedir. Kanıta dayalı uygulamaların en önemli getirilerinden biri de budur. Her hastanın aynı düzeyde bakım almasını sağlayan eşitlik fırsatını yaratmaktadır (Stevens, 2013).

Hemşirelikte bilimsel araştırmaların sayısı hızlı şekilde artmaktadır. Bununla birlikte, hemşirelerin kanıta dayalı uygulama yapma sorumluluğunun yönetmelikte tanımlanmasına, eğitim programları ve bilimsel toplantılarda konuya yer verilmesine karşın, hemşirelikte klinik karar verme sürecinde kanıt kullanımının yetersiz olduğu belirtilmektedir (Al Qadire, 2019; Brown vd., 2010; Taş Arslan ve Çelen, 2018; T.C. Resmî Gazete, 2010). Ancak hemşireler, hastanın tedavi ve bakımının önemli bir bölümünü üstlendiklerinden, araştırma bulgularının ve kanıtların klinik uygulamaya entegrasyonunda önemli rol oynamaktadırlar (Al Qadire, 2019; Labrague vd., 2019). Literatürde, hemşirelerin araştırma sonuçlarının uygulamada kullanımının gerekli olduğuna inandıkları, buna karşın kanıta dayalı uygulama konusundaki bilgi eksikliklerinin, klinik ortamlarda yaşadıkları çeşitli zorlukların ve

engellerin entegrasyonun sağlanamamasında etkili olduğu vurgulanmaktadır (Karki vd., 2015; Keib vd., 2017; Taş Arslan ve Çelen, 2018).

Hemşirelerin 21. yüzyılda sağlık bakım sisteminin kanıta dayalı uygulama taleplerini yerine getirme yetkinliğine sahip olmalarını sağlamak için öğrenim yaşantılarında kanıta dayalı uygulama konusunda bilgi ve becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Cruz vd. 2016; Keib vd., 2017; Ryan, 2016). Bu bağlamda, öğrenci hemşirelerin kanıta dayalı uygulamaya yönelik bilgi, beceri ve tutumları, kanıta dayalı uygulamaların klinik alanda uygulanmasında ve hemşirelik mesleğinin geleceğinde önemli bir rol oynayacaktır (Al Qadire, 2019; Brown vd., 2010). Öğrencilerde bu bilgi ve becerileri geliştirmek üzere lisans eğitim müfredatları; öğrencilerin bilimsel gerçekleri ezberlemelerini istemek yerine bilginin sentez edildiği eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma sürecinin öğretilmesi, araştırma bulgularının kullanımı ve kanıtların klinik ortamlarda kullanılmasını öğretilmesine ve öğrenilmesine odaklanmalıdır (Andrea, Aune, ve Braend, 2016; Brown vd., 2010; Cruz vd., 2016; Hung, Huang, Tsa, ve Chang, 2015; Jalali- Nia, Salsali, Dehghan-Nayeri, ve Ebadi, 2011; Keçeci ve Demiray, 2017; Keib vd., 2017; Labrague vd., 2019). Birçok çalışmada, iyi bir eğitim programı ile kanıta dayalı uygulamaların önündeki engellerin azaldığı, bu nedenle hemşirelik eğitim müfredatlarına kanıta dayalı uygulama süreçlerinin entegre edilmesi rapor edilmektedir (Balakas, Joan, 2016; Öztürk Çopur, Kuru, ve Canbolat Seyman, 2015; Sherriff, Wallis, Chaboyer, 2007; Şenyuva, 2016). Al Qadire (2019) de çalışmasında, hemşirelik eğitimi programına kanıta dayalı eğitim modülünü dahil etmenin öğrencilerin kanıta dayalı uygulama yönelik yetkinliklerini arttırdığını bildirmiştir. Mehrdad ve ark. (2012) da eğitimcilerin klinik uygulamada araştırmanın kullanımını değiştirmede ve böylece gelecek için öğrencilerin davranışlarını şekillendirmede etkili olduğunu öne sürmektedir.

Kanıta dayalı uygulamaların klinik ortamda kullanılmasında stratejik konumda olan öğrencilerin kanıta dayalı uygulama bilgilerinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yakın zamanda başladığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmaların sonuçlarında farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir (Al Qadire, 2019; Andrea, Aune, ve Braend, 2016; Brown vd., 2010; Cruz vd., 2016; Jalali- Nia vd., 2011; Labrague vd., 2019; Leach, Hofmeyer, ve Bobridge, 2015; Rojjanasrirat ve Rice, 2017; Rufaza-Martinez vd., 2016; Ryan, 2016; Weng, Kuo, Yang, Lo, Chen ve Chiu, 2013). Al Qadire (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, lisans eğitimi alan öğrenci hemşirelerin kanıta dayalı uygulama puan ortalamasının düşük olduğu bildirilmiştir. Andrea, Aune ve Braend (2016)'in çalışma sonuçları da hemşirelik öğrencileri kanıta dayalı uygulama hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını, buna karşın öğrencilerin çoğunluğunun kanıta dayalı uygulamanın hemşirelik uygulamalarının kalitesini

büyük ölçüde etkilediği ve arttırdığını düşündükleri belirtilmiştir. Brown et al. (2010)'ın çalışmasında ise, hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı bilgi puanlarının ortalamalarının iyi düzeyde, kanıta dayalı uygulama kullanımı puan ortalamalarının ise düşük düzeyde olduğu bildirilmiştir. Kanıta dayalı uygulamaların öğrenci hemşireler arasında kullanımının önündeki engellerin incelendiği bir sistematik çalışmada, öğrencilerin olumlu bir tutuma sahip oldukları, kanıta dayalı uygulama konusunda deneyim eksikliklerinin bulunduğu, konuya yönelik ileri çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Ryan, 2016).

Ülkemizde hemşirelik eğitimi verilen okulların müfredatları incelendiğinde, kanıta dayalı hemşirelik/uygulama başlığı altında derslerin çoğunlukla yer almadığı ancak bazı derslerin içeriğinde bahsedildiği belirlenmiştir (Özer Küçük vd, 2017). Bu güncel çalışmada, derslerin içerisinde kanıta dayalı uygulamadan bahsedilen ve 'kanıta dayalı hemşirelik' dersi bulunan bir fakültenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Kesitsel tipteki tanımlayıcı araştırma 14 Mayıs-8 Haziran 2018 tarihleri arasında uygulandı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında bir üniversitenin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören 1000 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örnekleme yöntemine başvurulmayıp evrene ulaşılması hedeflendi. Araştırmaya katılmaya gönüllü, 722 öğrenci ile araştırma gerçekleştirildi. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde devamsızlık yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan 278 öğrenci örneklem dışı bırakıldı. Araştırmaya katılım oranı %72.2 olarak hesaplandı.

Verilerin Toplama Araçları

Veriler, anket formu ve Öğrencilerin Kanıta Dayalı Hemşirelik Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları Ölçeği kullanılarak toplandı.

Anket formu: Araştırmacılar tarafından ilgili literatür doğrultusunda hazırlanan anket formu, öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik verilerini ve kanıta dayalı bilgisini etkileyebilecek soruları içeren 8 sorudan oluşmaktadır.

Öğrencilerin Kanıta Dayalı Hemşirelik Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları

Ölçeği: Jonhston ve arkadaşları tarafından 2003 yılında geliştirildi. Ölçek, Brown ve arkadaşları tarafından 2010 yılında hemşirelik öğrencilerine uyarlandı. Ölçeğin Türkçe Geçerlik ve güvenilirliği Karayağız Muslu ve arkadaşları tarafından 2015 yılında yapıldı. Likert tipinde olan bu ölçekte “bilgi”, “tutum”, “gelecekte kullanım” ve “uygulama” olmak üzere dört alt boyuttan oluşan 26 madde bulunmaktadır. Türkçe güvenilirlik analizlerinde ölçeğin ‘bilgi’ alt boyut Cronbach alfa değeri 0.70, ‘tutum’ alt boyutu Cronbach alfa değeri 0.60, ‘gelecekte kullanım’ alt boyutu Cronbach alfa değeri 0.80 ve ‘uygulama’ alt boyutu Cronbach alfa değeri 0.77 olarak bulundu (Karayağız Muslu, Baybek, Tozak Yıldız, ve Kivrak, 2015).

Veri Toplama Süreci

Araştırma için anketler, derse başlamadan önce, araştırmacılar tarafından sınıflarda uygulandı. Öğrencilerin eksik yanıt verme olasılığına karşı, öğrenciler anketleri tamamen doldurana kadar araştırmacılar sınıfta bekledi ve var olan eksiklikler giderildi. Anketlerin yanıtlanması ortalama 15-20 dk. sürdü.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin yanı sıra student t testi, tek yönlü ANOVA varyans analizi, Kruskal-Wallis testi, Pearson Korelasyon testi kullanıldı. Anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın yapıldığı üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan (09/05/2018 tarih/364 sayılı kararı), sağlık bilimleri fakültesi dekanlığından yazılı izin alındı. Öğrenciler gönüllü onam formunda yer alan bilgiler doğrultusunda bilgilendirilerek gönüllülük esasına dayalı sözel onayları alındı.

BULGULAR**Tablo 1.** Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

	Ortalama	SS
Yaş	21.75	1.75
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	540	74.8
Erkek	182	25.2
Eğitim Durumu		
Fen Lisesi	30	4.2
Anadolu Lisesi	441	61.1
Genel Lise	120	16.6
Meslek Lisesi	131	18.1
Sınıfı		
Birinci sınıf	151	20.9
İkinci sınıf	154	21.3
Üçüncü sınıf	300	41.6
Dördüncü sınıf	117	16.2
Kanıta Dayalı Hemşirelik Kavramını Duyma		
Evet	493	68.3
Hayır	229	31.7
Mesleki Uygulamalarda Kanıta Dayalı Hemşirelik Bilgisine İhtiyaç Duyma		
Evet	539	74.7
Hayır	183	25.3
Üniversitede Kanıta Dayalı Hemşirelik İle İlgili Ders Alma		
Evet	380	52.6
Hayır	342	47.4
Üniversite Dışında Kanıta Dayalı Hemşirelik Eğitimine Katılma		
Evet	242	33.5
Hayır	480	66.5

Öğrencilerin yaş ortalaması 21.75 ± 1.75 olup %74.8'i kadındı. %61.1'i Anadolu lisesinden mezun olmuş ve %41.6'sı üçüncü sınıfta öğrenimlerine devam etmekteydi. Araştırmada öğrencilerin çoğunluğunun kanıta dayalı hemşirelik kavramını duydukları (%68.3), mesleki uygulamalar sırasında kanıta dayalı hemşirelik konusunda bilgiye ihtiyaç duydukları (%74.7), daha önce bu konuda üniversitede ders aldıkları (%52.6) belirlendi. Aynı tabloda, öğrencilerin çoğunluğunun üniversite dışında konuya ilişkin eğitime katılmadıkları (%66.5) saptandı (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Kanıta Dayalı Hemşirelik Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları Ölçeği Puan Ortalamaları

Ölçek alt boyutları	Ortalama	SS	Puan aralığı
Bilgi	22.14	4.78	5-30
Tutum	24.10	5.80	6-36
Gelecekte kullanma	37.49	7.56	9-54
Uygulama	16.69	5.86	6-30

Öğrencilerin ölçeğin bilgi alt boyutundan ortalama 22.14 ± 4.78 , tutum alt boyutundan ortalama 24.10 ± 5.80 , gelecekte kullanma alt boyutundan 37.49 ± 7.56 , uygulama alt boyutundan 16.69 ± 5.86 puan aldıkları bulundu (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri ile Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Bilgi	Tutum	Gelecekte Kullanma	Uygulama
	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Yaş	22.14±4.78	24.10±5.80	37.49±7.56	16.69±5.86
r p	-0.149 0.000*	-0.100 0.007*	-0.101 0.006*	-0.070 0.060
Cinsiyet				
Kadın	22.22±4.69	24.02±5.77	37.53±7.31	16.64±5.79
Erkek	21.90±5.04	24.34±5.89	37.37±8.29	16.85±6.09
t p	-0.796 0.426	0.655 0.513	-0.235 0.814	0.408 0.683
Eğitim Durumu				
Fen lisesi	21.10±5.86	24.23±5.95	37.73±8.71	17.00±6.20
Anadolu Lisesi	22.16±4.69	24.03±5.80	37.29±7.44	16.53±5.73
Genel Lise	22.00±4.77	24.29±5.38	37.84±7.17	16.79±5.80
Meslek Lisesi	22.44±4.85	24.12±6.16	37.78±8.10	17.07±6.25
F p	0.680 0.565	0.069 0.977	0.261 0.854	0.324 0.808
Sınıfı				
Birinci sınıf	23.12±4.19	24.79±5.06	39.04±6.26	17.05±5.29
İkinci sınıf	21.96±4.85	24.81±5.59	37.48±7.68	16.94±5.74
Üçüncü sınıf	22.44±4.77	23.81±6.16	37.04±7.89	16.35±6.19
Dördüncü sınıf	20.35±5.01	23.00±5.81	36.64±7.87	16.80±5.89
F p	8.231 0.000*	3.162 0.024*	2.979 0.031*	0.641 0.589
Kanıta Dayalı Hemşirelik Kavramını Duyma				
Evet	22.15±4.79	23.96±5.95	37.70±7.38	16.77±5.92
Hayır	22.12±4.78	24.39±5.45	37.03±7.93	16.52±5.75
t p	0.072 0.943	-0.962 0.337	1.099 0.272	0.529 0.597
Üniversitede Kanıta Dayalı Hemşirelik İle İlgili Ders Alma				
Evet	21.91±4.81	24.12±5.91	37.61±7.51	17.26±5.72
Hayır	22.40±4.75	24.07±5.67	37.35±7.62	16.07±5.96
t p	-1.391 0.165	0.116 0.907	0.459 0.646	2.727 0.007*
Üniversite Dışında Kanıta Dayalı Hemşirelik Eğitimine Katılma				
Evet	21.54±5.11	24.43±5.94	37.20±7.57	17.46±5.58
Hayır	22.44±4.58	23.93±5.72	37.63±7.56	16.31±5.97
t p	-2.399 0.017*	1.104 0.270	-0.722 0.470	2.565 0.011*
Mesleki Uygulamalarda Kanıta Dayalı Hemşirelik Bilgisine İhtiyaç Duyma				
Evet	22.75±4.62	24.41±5.85	38.52±7.02	16.97±5.81
Hayır	20.34±4.83	23.19±5.56	34.44±8.28	15.89±5.95
t p	6.014 0.000*	2.468 0.014*	5.974 0.000*	2.160 0.031*

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinden yaşı ile ölçek alt boyut karşılaştırıldığında; ölçeğin bilgi, tutum ve gelecekte kullanma alt boyutlarından alınan puan ortalamaları arasında negatif yönde zayıf istatistiksel anlamlı farklılık bulundu ($p < 0.05$). Birinci sınıfta öğrenim gören, üniversite dışında kanıta dayalı hemşirelik konusunda eğitime katılmayanların ve mesleki uygulamalarda bu konuda bilgiye ihtiyaç duyan öğrencilerin bilgi alt boyutu puan ortalamalarının istatistiksel anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi ($p < 0.05$). Aynı tabloda, 24.81 ± 5.59 puan ortalaması ile ikinci sınıfta öğrenim gören ve 24.41 ± 5.85 puan

ortalaması ile mesleki uygulamalarda kanıta dayalı hemşirelik bilgisine ihtiyaç duyduğunu bildiren öğrencilerin tutum puan ortalamalarının istatistiksel anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0.05$) (Tablo 3).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ve mesleki uygulamalarda kanıta dayalı hemşirelik bilgisine ihtiyaç duyma durumları ile ölçeğin gelecekte kullanma alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı farklılık olduğu saptandı ($p<0.05$). Aynı tabloda, mesleki uygulamalarda kanıta dayalı bilgiye ihtiyaç duyan öğrencilerin ölçeğin bilgi (22.75 ± 4.62), tutum (24.41 ± 5.85), gelecekte kullanma (38.52 ± 7.02) ve uygulama (16.97 ± 5.81) boyutlarından daha yüksek puan aldıkları ve öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça gelecekte kullanma puan ortalamalarının azaldığı belirlendi (Tablo 3).

Üniversitede kanıta dayalı hemşirelik ile ilgili ders alan (17.26 ± 5.72), üniversite dışında bu konuya yönelik eğitime katılan (17.46 ± 5.58) ve mesleki uygulamalarında kanıta dayalı hemşirelik bilgisine ihtiyaç duyduğunu ifade eden (16.97 ± 5.81) öğrencilerin ölçeğin uygulama alt boyutu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0.05$) (Tablo 3).

Öğrencilerin diğer tanıtıcı özellikleri ile ölçeğin bilgi, tutum, uygulama ve gelecekte kullanma alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı farklılık saptanmadı ($p>0.05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bir fakültenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada; öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik bilgi, tutum ve gelecekte kullanma puan ortalamalarının iyi düzeyde olduğu, uygulama puan ortalamasının orta düzeyde olduğu saptandı. Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalarda konuya ilişkin farklı sonuçların ortaya çıktığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmaların bazılarında öğrencilerin bilgi ve uygulama ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmışken (Labrague vd., 2019), bazılarında öğrenci hemşirelerin kanıta dayalı bilgi (Andrea, Aune, ve Braend, 2016; Cruz vd., 2016; Horntvedt, Nordsteien, Fermann, ve Severinsson, 2018; Karki vd., 2015) ve uygulama (Al Qadire, 2019; Cruz vd., 2016; Leach, Hofmeyer, ve Bobridge, 2015) puanlarının düşük olduğu bildirilmiştir. Brown ve ark. (2010) ile Jalali-Nia ve ark. (2011) da öğrencilerin kanıta dayalı uygulama bilgisinin iyi düzeyde olduğunu saptamışlardır. Öğrencilerin kanıta dayalı uygulamaya yönelik tutumlarının incelendiği tüm araştırmalarda, olumlu tutuma sahip oldukları bildirilmiştir (Al-Maskari ve Patterson, 2018; Karki vd., 2015; Labrague vd., 2019; Taş Arslan ve Çelen, 2018; Ulaş Karahmetoğlu ve Kaçan, 2018; Ryan,

2016). Bu güncel araştırmada, öğrenci hemşirelerin kanıta dayalı uygulama konusunda bilgilerinin iyi düzeyde olmasının öğrenim yaşantılarında derslerin içerisinde ve ikinci sınıfta seçmeli ders olarak ‘kanıta dayalı hemşirelik’ dersini teorik düzeyde almalarının olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin uygulama puan ortalamalarının orta düzeyde olması ise teorik olarak edindikleri kanıta dayalı uygulama bilgisini deneyim eksikliğinden dolayı uygulama alanında kullanamamalarına bağlanabilir. Güncel araştırmada, öğrencilerin önceki yıllarda olduğu gibi kanıta dayalı uygulamaya yönelik tutumlarının ve gelecekte kullanma durumlarının olumlu olması sevindiricidir. Bu sonuç, öğrencilerin kanıta dayalı uygulamanın hemşirelik bakımına katkı sağladığına yönelik inançlarının bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin yaş ortalamaları azaldıkça kanıta dayalı hemşirelik uygulamaları bilgi, tutum ve gelecekte kullanma puan ortalamalarının istatistiksel anlamlı şekilde arttığı saptandı. Linton ve Prasun (2013) da araştırmasında, öğrencilerin yaşları ile kanıta dayalı uygulama bilgisi ve tutumları arasında anlamlı ilişki olduğunu bildirmiştir. Cruz ve ark. (2016) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin yaşları ile kanıta dayalı uygulamaya yönelik farkındalıkları arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir. Labrague ve ark. (2019) ile Rojjanasrirat ve Rice (2017) ise, öğrencilerin yaşları ile kanıta dayalı uygulama bilgi, tutum ve uygulamada kullanımı puan ortalamaları arasında ilişki olmadığını bildirmişlerdir. Taş Arslan ve Çelen (2018)’in de araştırmasında, öğrencilerin yaş grupları ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık saptanmadığı bildirilmiştir.

Bu güncel araştırmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile kanıta dayalı bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulundu. Birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bilgi puan ortalamaları en yüksek iken dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ise en düşük değerdedi. Labrague ve ark. (2019) ile Brown ve ark. (2010) araştırmalarında da öğrencilerin sınıf düzeyleri ile kanıta dayalı uygulama bilgi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Labrague ve ark. (2019)’nın birinci sınıfların kapsam dışı bırakıldığı araştırmasında en yüksek bilgi puan ortalamasının üçüncü sınıf öğrencilerinde olduğu belirlenmiştir. Al Qadire (2019) ise farklı olarak, öğrencilerin sınıf düzeylerinin kanıta dayalı uygulama konusundaki bilgi puanlarında etkili olmadığını bildirmiştir. Araştırmanın yapıldığı hemşirelik bölümünde öğrencilerin ikinci sınıfta kanıta dayalı uygulama konularının daha sıklıkla ikinci sınıfta yer aldığı ve kanıta dayalı hemşirelik dersinin bu sınıfta seçmeli olarak alınabildiği dikkate alındığında, bu sonuç oldukça düşündürücüdür ve analitik türde araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Araştırmada öğrencilerin olumlu olan tutum puan ortalamalarının öğrenim gördükleri sınıf ile istatistiksel anlamlı farklılık gösterdiği bulundu. Ayrıca öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça tutum puan ortalamalarının azaldığı saptandı. Elde edilen bu sonuç öğrencilerin kanıta dayalı uygulamanın kullanımını konusunda olumlu bir tutum geliştirmelerine karşın sınıf düzeyleri arttıkça ve klinik ortamlarda daha fazla sürede bulundukça kendilerini yeterli ve yetkin görmediklerini düşündürmüştür. Önceki yıllardaki araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir. Brown ve ark. (2010), öğrencilerin akademik seviyeleri arttıkça tutum puan ortalamalarının anlamlı şekilde arttığını bildirmiştir. Taş Arslan ve Çelen (2018) de öğrencilerin sınıf düzeyleri ile kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğunu ve en yüksek tutum puan ortalamasına ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sahip olduğunu rapor etmiştir. Farklı olarak Labrague ve ark. (2019) öğrencilerin sınıf düzeylerinin kanıta dayalı uygulama tutum puanlarında etkili olmadığını bulmuştur.

Bu güncel araştırmada öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri arttıkça kanıta dayalı uygulamayı gelecekte kullanma puan ortalamalarının istatistiksel anlamlı şekilde azaldığı belirlendi. Bu bulgu, Brown ve ark. (2010) öğrencilerin akademik seviyeleri arttıkça gelecekte kullanma puan ortalamalarının anlamlı şekilde arttığını bildiren araştırma bulgusu ile ters düşmektedir bildirilmiştir. Ayrıca, önceki yılda yapılan bir araştırmada da öğrencilerin kanıta dayalı uygulamayı kullanma niyetleri ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı, bununla birlikte en düşük puan ortalamasının dördüncü sınıf öğrencilerinde bulunduğu belirlendi (Ulaş Karaahmetoğlu ve Kaçan, 2018). Elde edilen bu sonuç, öğrenciler tarafından kanıta dayalı uygulama bilgisinin sistematik olarak kullanımının daha iyi anlaşılmasına ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Üniversitede kanıta dayalı hemşirelik ile ilgili ders alan ve üniversite dışında bu konuya yönelik eğitime katılan öğrencilerin ölçeğin bilgi ve uygulama alt boyutu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi. Bu bulgu konuya ilişkin derslerin alınmasının ve seminerlere katılmanın bilgiyi artırdığını ve kanıta dayalı uygulamayı kullanmadaki önemini vurgulayan araştırmalarla paralellik göstermektedir (Al Qadire, 2019; Cruz vd., 2016; Leach, Hofmeyer, ve Bobridge, 2015; Linton ve Prasun, 2013; Rojjanasrirat ve Rice, 2017; Rufaz-Martinez vd., 2016; Weng vd., 2013). Bu güncel araştırmadan elde edilen bulgu, öğrencilerin eğitimsel aktivitelerin içerisinde bulunma süreleri arttıkça bilgi düzeylerinin artışına ve kendilerine güvenmelerine bağlı olarak kanıta dayalı uygulamayı kullanma durumlarını olumlu etkileyebileceğini düşündürmektedir. Önceki yıllarda yapılan bazı araştırmalarda ise ders almanın ve workshopa/seminer/kongre ve sempozyuma katılmanın

öğrencilerin bilgi ve uygulama puanlarında etkili olmadığı bildirilmiştir (Jalali-Nia vd., 2011; Labrague vd., 2019; Rojjanasrirat ve Rice, 2017; Ulaş Karaahmetoğlu ve Kaçan, 2018).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, öğrencilerin kanıta dayalı uygulama bilgi, tutum ve gelecekte kullanma puan ortalamalarının iyi düzeyde olduğu, uygulama puan ortalamasının orta düzeyde olduğunu gösterdi. Araştırmada, ayrıca öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinin bilgi, tutum, gelecekte kullanma ve uygulama puan ortalamalarında etkili olduğu sonucuna varıldı.

Bu bağlamda; hemşirelik lisans eğitimi müfredatlarında kanıta dayalı uygulama/hemşirelik dersine yer verilmesi, hemşirelik eğitiminin eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma sürecinin öğretilmesi, araştırma bulgularının kullanımı ve kanıtların klinik ortamlarda kullanılmasını öğretilmesine ve öğrenilmesine odaklanması, bu kapsamda öğrenme çıktıları ve program çıktılarına ulaşılma durumunun değerlendirilmesi, öğrencilerin bilimsel araştırma yapma ve bilimsel etkinliklere katılmaları için teşvik edilmesi, öğrencilerin kanıta dayalı uygulamayı bilgi, tutum, uygulama ve gelecekte kullanmalarını etkileyebilecek analitik araştırmaların yapılması, önerilebilir.

Teşekkür

Araştırmanın verilerinin toplanmasında destek veren hemşirelik bölümü öğrencileri M.U, MS, ES, FCB, MB, MÖ'ye ve araştırmaya katılan öğrencilere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarların herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma Desteği

Araştırmayı maddi olarak destekleyen kişi/kuruluş yoktur.

KAYNAKLAR

Al Qadire, M. (2019). Undergraduate student nurses' knowledge of evidence-based practice: A short online survey. *Nurse Education Today*, 72, 1-5.

Al-Maskari, M.A., Patterson, B.J. (2018). Attitudes towards and perceptions regarding the implementation of evidence-based practice among Omani nurses. *Sultan Qaboos University Med J*, 18(3), e344-349.

Andrea, B., Aune, A. G., Braend, J. A. (2016). Embedding evidence-based practice among nursing undergraduates: results from a pilot study. *Nurse Education in Practice*, 18, 30-35.

Balakas, K., Smith, J. R. (2016). Evidence-based practice and quality improvement in nursing education. *J Perinat Neonatal Nurs.*, 30 (3),191-4. doi: 10.1097/JPN.000000000000197.

- Brooke, J., Hvalic- Touzery, S., Skela-Savic, B. (2015). *Student nurse perceptions on evidence-based practice and research: an exploratory research study involving students from the University of Greenwich, England and the Faculty of Health Care Jesenice, Slovenia. Nurse Education Today, 35, e6-e11.*
- Brown, C. E., Kim, S. C., Stichler, J. F., Fields, F. (2010). *Predictors of knowledge, attitudes, use and future use of evidence-based practice among baccalaureate nursing students at two universities. Nurse Education Today, 30, 521-527.*
- Cruz, J. P., Colet, P. C., Alquwez, N., Alqubeilat, H., Bashtawi, M. A., Ahmed, E. A., Cruz, C. P. (2016). *Evidence-based practice beliefs and implementation among the nursing bridge program students of a Saudi University. International Journal of Health Sciences, 10(3), 405-414.*
- Hornqvist, M. T., Nordsteien, A., Fermann, T., Severinsson, E. (2018). *Strategies for teaching evidence-based practice in nursing education: a thematic literature review. BMC Medical Education, 18,172.*
- Hung, H. Y., Huang, Y. F., Tsai, J. J., Chang, Y.J. (2015). *Current state of evidence-based practice education for undergraduate nursing students in Taiwan: A questionnaire study. Nurse Education Today, 35, 1262-1267.*
- Jalali-Nia, F. S., Salsali, M., Dehghan-Nayeri, N., Ebadi A. (2011). *Effect of evidence-based education on Iranian nursing students' knowledge and attitude. Nursing and Health Sciences, 13, 221-227.*
- Karayağız Muslu, G., Baybek, H., Tozak Yıldız, H., Kıvrak, A. (2015). *Öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik konusundaki bilgi, tutum ve davranışları ölçeği'nin türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 2(3),1-16.*
- Karki, S., Acharya, R., Budhwani, H., Shrestha, P., Chalise, P., Shrestha U, ... Wilson, L. (2015). *Perceptions and attitudes towards evidence based practice among nurses and nursing students in Nepal. Kathmandu Univ Med J, 52(4), 308-15.*
- Keçeci, A., Demiray, A. (2017). *Hemşirelik eğitiminde dönüşüm: kanıta dayalı eğitim. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4(3), 65-73.*
- Keib, C. N., Cailor, S. M., Kiersma, S. M., Kiersma, M. E., Chen, A. M. H. (2017). *Changes in nursing students' perceptions of research and evidence-based practice after completing a research course. Nurse Education Today, 54, 37-43.*
- Kyriakoulis, K., Patelarou, A., Laliotis, A., Wan, A. C., Matalliotakis, M., Tsiou, C., Patelarou, E. (2016). *Educational strategies for teaching evidence-based practice to undergraduate health students: systematic review. J Educ Eval Health Prof, 13, 34.*
- Labrague, L. J., McEnroe-Pettite, D., Tsaras, K., D'Souza, M. S., Fronza D. J., Mirafuentes E. C., ... McBean Graham, M. (2019). *Predictors of evidence-based practice knowledge, skills, and attitudes among nursing students. Nurs Forum, 54, 238-245.*
- Leach, M. J., Hofmeyer, A., Bobridge, A. (2015). *The impact of research education on student nurse attitude, skill and uptake of evidence-based practice: a descriptive longitudinal survey. Journal of Clinical Nursing, 25, 194-203.*
- Linton, M. J., Prasun, M. A. (2013). *Evidence-based practice: collaboration between education and nursing management. Journal of Nursing Management, 21, 5-16.*
- Mehrdad, N., Joolaei, S., Joolaei, A., Bahrani, N. (2012). *Nursing faculties' knowledge and attitude on evidencebased practice. Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research, 17, 506.*
- Özer Küçük, E., Kapucu, S., Koç, M., Kahveci, R. (2017). *Hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4(2), 1-12.*

- Öztürk Çopur, E., Kuru, N., Canbolat Seyman, Ç. (2015). *Hemşirelikte kanıta dayalı uygulamalara genel bakış. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(2), 51-55.
- Rojjanasrirat, W., Rice, J. (2017). *Evidence-based practice knowledge, attitudes, and practice of online graduate nursing students. Nurse Education Today*, 53, 48-53.
- Rufaza-Martinez, M., Lopez-Iborra, L., Barranco, D. A., Ramos-Marcillo, A. J. (2016). *Effectiveness of an evidence-based practice (EBP) course on the EBP competence of undergraduate nursing students: A quasi-experimental study. Nurse Education Today*, 38, 82-87.
- Ryan, E. J. (2016). *Undergraduate nursing students' attitudes and use of research and evidence-based practice an integrative literature review. Journal of Clinical Nursing*, 25, 1548-1556.
- Sherriff, K. L., Wallis, M., Chaboyer, W. (2007). *Nurses attitudes to and perceptions of knowledge and skills regarding evidence-based practice. International Journal of Nursing Practice*, 13, 363-369.
- Stevens, K. (2013). *The Impact of evidence-based practice in nursing and the next big ideas. OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 18 (2), 4. doi: 10.3912/OJIN.Vol18No02Man04.
- Şenyuva, E. (2016). *Hemşirelik eğitimi ve kanıta dayalı uygulamalar. F.N. Hem. Derg.*, 24(1), 59-65.
- T.C. Resmî Gazete, Türkiye Sağlık Bakanlığı Hemşirelik Yönetmeliği, 8 Mart 2010, Sayı:27515.
- Taş Arslan, F., Çelen, R. (2018). *Hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının belirlenmesi. STED*, 27(2), 99-106.
- Ulaş Karahmetoğlu, G., Kaçan, S. (2018). *Hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının incelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21(4), 256-263.
- Weng, Y. H., Kuo, K. N., Yang, C. Y., Lo, H. L., Chen, C., Chiu, Y. W. (2013). *Implementation of evidencebased practice across medical, nursing, pharmacological and allied healthcare professionals: a questionnaire survey in nationwide hospital settings. Implement Sci.*, 8,112.